

6. Kompetentnisnyy pidkhid u suchasnyy osviti : Svitovyy dosvid ta ukrayins'ki perspektyvy / za zah. red. O. V. Ovcharuk. – Kyiv : K.I.S., 2004. – 112 s.
7. Kuz'mins'kyy A. I. Pedahohika vyshchoyi shkoly : navch. posib. / A. I. Kuz'mins'kyy. – Kyiv : Znannya, 2005. – 486 s.
8. Raven Dzh. Kompetentnost' v sovremennom obshchestve. / Dzh. Raven – Moscow : Kohnyto-Tsentr, 2002. – 400 s.
9. Spivak Ya. O., Bakhov I. S. Education as a priority of successful socialization of personality in Ukraine. Paradigm of knowledge, № 1(27), 2018. – S. 54-64.
10. Fyrsov M. V. Teoryya sotsyal'noy raboty: Uchebnoe posobyе dlya studentov. vyssh. ucheb. zavedenyi / M. V. Fyrsov, E. H. Studenova. – Moscow : VLADOS, 2001. – 432 s.
11. Khoruzha L. L. Kompetentnisnyy pidkhid v osviti: retrospektyvnyy pohlyad na rozvytok ideyi / L. L. Khoruzha // Pedahohichna osvita : teoriya i praktyka : zbirnyk naukovykh prats'. – Kyiv : KMPU imeni B.D. Hrinchenka, 2007. – № 7. – (Seriya "Psykhohohiya. Pedahohika"). – 202 s.
14. Antony A. Vass. Social work competences: core knowledge, values and skills. Sage, 1996. –226 p.
15. Laura Vanderkam. Your core competences. (In "168 Hours: You Have More Time Than You Think"). Penguin Group Inc. 2011.

Спивак Я. О., Бахов И. С. Векторы успеха современного социального работника

В статье рассмотрены основные теоретические сегменты общей компетентности специалиста, профессиональной компетентности, социально-правовой компетентности социального работника. Охарактеризована социально-правовая компетентность и ее структурные компоненты (мотивационный, когнитивный, деятельностный, ценностный, эмоциональный, рефлексивный). Исследованы функции практической деятельности социального работника, выделены основные задачи современного социального работника. Акцентировано внимание на личностных качествах специалиста социальной сферы в процессе профессиональной деятельности. Подчеркнуто, что профессионализм современного специалиста социальной работы включает способность анализировать ситуацию, правильно ее воспринимать, принимать во внимание все существующие альтернативы и делать необходимый выбор; умение устанавливать контакт с людьми. Сделан вывод о том, что векторы успеха современного социального работника зависят от его профессиональной компетентности, когда социально-правовая компетентность становится приоритетным сегментом профессиональной деятельности.

Ключевые слова: компетенции, социально-правовая деятельность, компетентность социального работника, самореализация личности, саморегуляция, самосовершенствование, профессиональное самосознание.

Spivak Ya. O., Bakhov I. S. Vectors of success of the modern social worker

The article deals with the main theoretical segments of the general competence of the specialist, professional competence, social and legal competence of the social worker. Socio-legal competence is characterized, and its structural components are motivational, cognitive, activity, value, emotional, reflexive. The functions of practical work of a social worker are studied; the main tasks of a modern social worker are outlined. The attention is paid to the personal qualities of a specialist in the social sphere in the process of professional activity. It is emphasized that the professionalism of a modern social work specialist includes the ability to analyze the situation, correctly perceive it, take into account all existing alternatives and make the necessary choice; ability to establish contact with people. It is concluded that the vectors of the success of a modern social worker depend on his professional competence, when social and legal competence becomes a priority segment of professional activity.

Key words: competences, social and legal activity, competence of the social worker, self-realization of the person, self-regulation, self-improvement, professional self-awareness.

УДК 371.382:375.17

Стахова Л. Л.

**РУХЛИВА ГРА ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ ПОРУШЕНЬ МОВЛЕННЯ
НА ЛОГОПЕДИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ**

У статті висвітлено роль ігрової діяльності в дитячому віці та її вплив на процес корекції наявних порушень мовленнєвого розвитку, значення та особливості використання рухливих ігор та вправ у корекційно-розвивальній роботі в групах компенсуючого типу для дітей із порушеннями мовлення в закладах дошкільної освіти. Визначено завдання рухливих ігор, які використовуються на логопедичних заняттях: пробудження у дитини бажання брати активну участь у корекційно-розвивальному процесі, підвищення пізнавальної активності та працездатності дітей, активізація процесів сприймання, уваги та пам'яті, розширення діапазону ігрових умінь та навичок, збільшення обсягу корекційного впливу. У статтю включено перелік рухливих ігор, що спрямовані на збагачення словника дитини іменниками, прикметниками, дієсловами, розвиток фонематичного сприймання, закріплення правильної вимови звуків, вміння складати речення, розвиток дрібної моторики пальців рук дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення.

Ключові слова: рухлива гра, порушення мовлення, корекційно-розвивальний процес, заняття, діти дошкільного віку.

Достатній рівень розвитку мовлення є однією з важливих умов успішного навчання в школі. Мовленнєві порушення негативно впливають на психічне здоров'я дитини, тому необхідно допомогти їй подолати

ці порушення, забезпечуючи повноцінний всебічний розвиток. Нині гостро стоїть проблема ефективності корекційно-розвивального процесу в закладах дошкільної освіти, створення умов для повноцінного, всебічного розвитку особистості. Сприятим вирішенню цієї проблеми зможе раціональна організація системи корекції та розвитку мовлення дітей із використанням рухливої гри.

Дослідженням проблеми застосування гри в системі корекції порушень мовлення займалися А. М. Богуш, С. В. Кондукова, Л. П. Лепеха, М. К. Шеремет [1]. О. М. Коваленко пропонує рухливі ігри, спрямовані на формування зв'язного мовлення, удосконалення граматичної будови мовлення, активізацію словника, виховання звукової культури мовлення і навчання грамоти [2]. Окремі аспекти використання українських народних рухливих ігор у навчанні дітей дошкільного віку висвітлені в працях В. М. Верховинця, В. Т. Скуратівського, О. П. Усової, О. Ю. Яницької та ін. Х. Я. Сайко, Ю. В. Шаблінська досліджують роль ігрової діяльності у дитячому віці та її вплив на процес корекції наявних порушень мовлення [7]. Особливості ігрової діяльності як засобу розвитку діалогічного мовлення старших дошкільників в умовах дошкільного закладу вивчає В. Любашина [4]. Гру як засіб мовленнєвого розвитку молодших дошкільників розглядає Ю. В. Рібцун [6].

Мета статті – висвітлити значення та особливості використання рухливих ігор та вправ у корекційно-розвивальній роботі в групах компенсуючого типу для дітей із порушеннями мовлення в закладах дошкільної освіти.

Педагоги закладів дошкільної освіти знають, що ігровий метод дозволяє зробити процес навчання дітей дошкільного віку цікавим та захоплюючим. Учитель-логопед має побудувати заняття з дітьми дошкільного віку так, щоб воно було цікавим, проте не розважальним, ефективним, а не ефектним; педагог має навчати граючись, а не просто грати. Маленька дитина – діяч, діяльність якого проявляється, насамперед, у рухах та діях. Рухливі ігри, що супроводжуються певними діями та рухами, дозволяють одночасно задовольнити потребу дошкільників у русі та реалізувати завдання навчального характеру, дозволяють зняти напругу, підвищують працездатність, поліпшують якість засвоєння знань. Рухлива гра або вправа у русі – одне з найулюбленіших занять дітей. У процесі ігрової діяльності діти не лише позначають і супроводжують свої дії словом, осмислюючи їх, а й висловлюють власні думки та почуття.

Рухливі ігри, нормалізуючи моторну функцію, допомагають вирішити ряд інших корекційно-виховних завдань: підвищують активність, розвивають наслідуваність, формуючи ігрові навички, удосконалюють просодичні компоненти мовлення, заохочують творчу активність дітей. Вони допомагають успішному формуванню мовлення, сприяють розвитку почуття ритму, гармонічності рухів, позитивно впливають на психічний стан дітей [6].

Рухливі ігри на логопедичних заняттях розв'язують декілька завдань:

- пробудження у дитини бажання брати активну участь у корекційно-розвивальному процесі;
- підвищення пізнавальної активності та працездатності дітей;
- активізація процесів сприймання, уваги та пам'яті;
- розширення діапазону ігрових умінь та навичок;
- збільшення обсягу корекційного впливу.

Мета використання рухливої гри, як і будь-якої іншої, на кожному етапі заняття буде різною: на початку заняття гра має допомогти організувати та зацікавити дітей, в середині заняття гра підводить до засвоєння теми, повторення або закріплення знань, в кінці заняття вона може мати пошуковий характер.

Важливим моментом успішності корекції та навчання під час рухливої гри є зацікавленість у них дітей, тому всі вони повинні проводитися жваво, емоційно, невимушено. Під час організації рухливої гри педагог ставить перед дітьми ігрову мету, визначає ігрові правила, знайомить із атрибутами, розкриває послідовність ігрових дій. У таких іграх використовують різноманітні предмети: кубики, обручі, іграшки, реальні предмети, природний матеріал, предметні картинки, конструктор тощо.

Рухливі ігри та вправи, що використовуються в логопедичній практиці, передбачають розвиток фонематичних процесів, формування та вдосконалення лексико-граматичних категорій, розвиток зв'язного мовлення. Вони спрямовані на закріплення знань дітей про властивості та якості предметів, збагачення словника дитини іменниками, прикметниками, дієсловами, розвиток фонематичного сприймання, формування навичок звукоскладового аналізу слів, закріплення правильної вимови звуків, вміння складати речення, розвиток дрібної моторики пальців рук тощо.

Наведемо приклади рухливих ігор, які використані нами на логопедичних заняттях із дітьми дошкільного віку.

Рухливу гру «Знайди будинок» педагог організовує і проводить із метою розвитку фонематичних процесів, закріплення вміння розрізняти на слух звуки [з] та [ж]. Педагог розкладає на підлозі обручі зеленого та жовтого кольорів; потім педагог пропонує дітям слухати слова, як він називатиме, та знайти і стрибнути в середину зеленого обруча, коли діти почують слово зі звуком [з], жовтого – зі звуком [ж]. За аналогією можна проводити гру на етапі диференціації інших звуків, змінюючи колір атрибутів ([с] – [ч] – сині та червоні обручі, [с] – [з] – сині та зелені тощо).

Рухлива гра «Розумний м'яч» проводиться на етапі диференціації звуків, спрямована на закріплення правильної вимови звуків [з] та [ж] у словах. Педагог пропонує дітям називати слова зі звуком [з], якщо він кидає їм зелений м'яч, зі звуком [ж] – жовтий м'яч.

Метою рухливої гри «Збирай кошики» є закріплення дітей уявлень про твердий та м'який звуки [л] та [л'], вміння визначати наявність певного звука в слові. Педагог розкладає на підлозі безліч м'яких (пір'їнки, ватні кульки, рукавички, подушки тощо) та твердих (кубики, камінчики, гудзики тощо) предметів; діти мають слухати слова зі звуками [л] та [л'], які називає дорослий, шукати відповідні предмети (якщо чують слово з твердим звуком – беруть тверді предмети, якщо з м'яким – м'які) та складати їх у кошики – в один кошик діти складають м'які предмети, в інший – тверді.

На етапі автоматизації звука доречно пограти з дитиною в рухливу гру «Будь уважним»: на килимку розкидані предметні картинки, за сигналом педагога дитина має зібрати ті картинки, в назвах яких є певний звук (звук, що відпрацьовується з дитиною) та назвати їх, чітко вимовляючи звук, що вивчається.

У рухливій грі «Збирай квітку» діти розподіляються на кілька груп; кожна група добирає пелюстки з предметними картинками, назви яких містять певний звук; потім діти називають картинки, чітко вимовляючи звук, що вивчається.

Під час корекційної роботи на логопедичних заняттях дітей вчать визначати місце звука в слові, ділити слова на склади, визначати послідовність звуків у словах. Ця діяльність не є легкою для дітей, вона вимагає від дітей напруженої розумової праці, активізації уваги, зосередженої роботи, утримання правильної робочої пози. На допомогу педагогу приходять рухливі гри, що стає важливим елементом заняття.

Можна запропонувати дітям пограти в рухливу гру «Де звук?», у якій педагог промовляє слова з певним звуком, діти визначають місце звука в слові; залежно від того, де «живе» звук, діти займають відповідне місце на умовній доріжці (початок, середина, кінець доріжки).

Рухлива гра «Телеграф» спрямована на формування та закріплення у дітей навички складового аналізу слів: дитина повинна поділити слово на склади, зробити стільки кроків, скільки в слові складів («крокувати слова»).

Рухлива гра «Живі звуки» передбачає вдосконалення вміння дітей проводити звуковий аналіз слова та синтез звуків. Ведучий дістає з-під ковдри на килимку іграшку, називає її, діти разом із педагогом визначають послідовність звуків у слові-назві іграшки, дорослий розподіляє звуки між дітьми; за сигналом діти шикуються в ряд, знаходячи своє місце, та промовляють слово цілком.

Великого значення рухливі ігри набувають під час збагачення та активізації словника дітей із порушеннями мовлення.

Метою рухливої гри «Я знаю п'ять...» є збагачення та активізація словника дітей. Дитина б'є м'ячем об підлогу та одночасно називає слова-предмети, що належать до однієї групи предметів (меблі, квіти, посуд тощо).

Рухлива гра «Слова навпаки» передбачає збагачення словника дітей антонімами (прикметниками, іменниками, дієсловами). Дорослий називає будь-яке слово і кидає м'яч дітям; дитина, яка спіймала м'яч, повинна назвати слово-антонім (чорний – білий, гарячий – холодний, широкий – вузький; зима – літо, підлога – стеля; вхід – вихід; підняти – опустити, наливати – виливати, заходити – виходити тощо).

З метою формування та вдосконалення граматичних категорій у дітей доречно провести рухливу гру «Побудуємо вежу», під час якої діти вправляються в умінні утворювати слова зі зменшено-пестливими суфіксами: діти промовляють слова, що утворені за допомогою даних суфіксів, та будують із кубиків вежу.

Під час формування в дітей поняття про речення, його структуру, послідовність слів у реченні проводять рухливу гру «Живі слова». Педагог пропонує дітям розглянути сюжетну картинку та скласти за нею речення, наприклад: Дівчинка читає книжку. Потім дорослий розподіляє слова цього речення між дітьми; за сигналом діти шикуються у ряд, знаходячи своє місце, та промовляють речення. Далі речення, що його склали діти, поширюють з опорою на запитання педагога: – Яку книжку читає дівчинка? – Цікаву. Нове слово «присвоюється» дитині, яка має знайти своє місце, промовляючи речення Дівчинка читає цікаву книжку.

Представлені ігри сприяють активізації спілкування дітей між собою та дорослим, дозволяють створювати ситуації, що сприяють розвитку пам'яті, уваги, уяви, мислення, просторового орієнтування. Заняття, на яких організовуються та проводяться рухливі ігри, сприяють формуванню та розвитку компенсаторних фондів, що завжди мають місце в дитини з порушеннями мовлення. Слід зазначити, що в процесі рухливої гри діти частіше користуються мовленням.

Отже, за результатами практичної діяльності можна зробити висновок, що рухливі ігри та вправи перетворюють звичайне логопедичне заняття в захоплюючу подію, створюють більш широке предметно-розвиваюче середовище, підвищують якість корекційної роботи. Використання рухливих ігор з інтелектуальним навантаженням завдяки їх універсальності є доречним на індивідуальних та фронтальних логопедичних заняттях з урахуванням індивідуальних та вікових особливостей дітей.

Використана література:

1. Богуш А. М. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників / А. М. Богуш, Н. І. Луцан. – Київ, 2008. – 256 с.
2. Коваленко О. М. Мовленнєві ігри для дошкільників. Навчаємо в русі / О. М. Коваленко, Т. В. Єпіфанова. – Харків : Вид. група «Основа», 2012. – 239 с.
3. Кондукова С. В. Особливості застосування гри в системі дошкільного сенсорного виховання дітей із загальним недорозвиненням мовлення / С. В. Кондукова, Н. В. Бази́ма // Корекційна педагогіка. Вісник Української асоціації корекційних педагогів. – 2015. – № 1. – С. 15–21.
4. Любашина В. Ігрова діяльність як засіб розвитку діалогічного мовлення старших дошкільників в умовах дошкільного закладу / В. Любашина // Педагогічні науки. Наукові записки. – 2013. – Вип. 121 (1). – С. 154–158.

5. Онищенко Т. В. Дитяча гра в історії розвитку дошкільного виховання на Україні / Т. В. Онищенко // Шлях освіти. – 2000. – № 2. – С. 53–56.
6. Рібцун Ю. В. Гра як засіб мовленнєвого розвитку молодших дошкільників із ЗНМ / Ю. В. Рібцун // Теорія і практика сучасної логопедії : зб. наук. пр. – Київ : Актуальна освіта, 2004. – Вип. 1. – С. 150–165.
7. Сайко Х. Я. Особливості застосування гри в системі формування лексичної компетентності дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення / Х. Я. Сайко, Ю. В. Шаблінська // Молодий вчений. – 2017. – № 3 (43). – С. 466–470.

References:

1. Bohush A. M. Movlennievo-ihrova diialnist doshkilnykiv / A. M. Bohush, N. I. Lutsan. – Kyiv, 2008. – 256 s.
2. Kovalenko O. M. Movlennievi ihry dlia doshkilnykiv. Navchaiemo v rusi. / O. M. Kovalenko, T. V. Yepifanova. – Kharkiv : Vyd. hrupa «Osнова», 2012. – 239 s.
3. Kondukova S. V. Osoblyvosti zastosuvannia hry v systemi doshkilnoho sensornoho vykhovannia ditei iz zahalnym nedorozvynenniam movlennia / S. V. Kondukova, N. V. Bazyma // Korektsiina pedahohika. Visnyk. Ukrainskoi asotsiatsii korektsiinykh pedahohiv. – 2015. – № 1. – S. 15–21.
4. Liubashyna V. Ihrova diialnist yak zasib rozvytku dialohichnoho movlennia starshykh doshkilnykiv v umovakh doshkilnoho zakladu / V. Liubashyna // Pedahohichni nauky. Naukovi zapysky. – 2013. – Vyp. 121 (1). – S. 154–158.
5. Onyshchenko T. V. Dytiacha hra v istorii rozvytku doshkilnoho vykhovannia na Ukraini / T. V. Onyshchenko // Shliakh osvity. – 2000. – № 2. – S. 53–56.
6. Ribtsun Yu. V. Hra yak zasib movlennievoho rozvytku molodshykh doshkilnykiv iz ZNM / Yu. V. Ribtsun // Teoriia i praktyka suchasnoi lohopedii : zb. nauk. pr. – Kyiv : Aktualna osvita, 2004. – Vyp. 1. – S. 150–165.
7. Saiko Kh. Ya. Osoblyvosti zastosuvannia hry v systemi formuvannia leksychnoi kompetentnosti ditei doshkilnoho viku iz zahalnym nedorozvynenniam movlennia / Kh. Ya. Saiko, Yu. V. Shablinska // Molodyi vchenyi. – 2017. – № 3 (43). – S. 466–470.

Стахова Л. Л. Подвижная игра как средство коррекции нарушений речи на логопедических занятиях

В статье освещена роль игровой деятельности в детском возрасте и ее влияние на процесс коррекции имеющихся нарушений речевого развития, значение и особенности использования подвижных игр и упражнений в коррекционно-развивающей работе в группах компенсирующего типа для детей с нарушениями речи в учреждениях дошкольного образования. Определены задачи подвижных игр, которые используются на логопедических занятиях: пробуждение у ребенка желания активно участвовать в коррекционно-развивающем процессе, повышение познавательной активности и работоспособности детей, активизация процессов восприятия, внимания и памяти, расширение диапазона игровых умений и навыков, увеличение объема коррекционного воздействия. В статью включен перечень подвижных игр, направленных на обогащение словаря ребенка существительными, прилагательными, глаголами, развитие фонематического восприятия, закрепление правильного произношения звуков, умение составлять предложения, развитие мелкой моторики пальцев рук детей дошкольного возраста с нарушениями речи.

Ключевые слова: подвижная игра, нарушения речи, коррекционно-развивающий процесс, занятие, дети дошкольного возраста.

Stakhova L. L. Mobile game as a mean of correction of speech disorders on speech corrective lessons

The article highlights the role of gaming activity in childhood and its impact on the process of existing violations of speech development correction, the significance and peculiarities of using mobile games and exercises in corrective-developing work in groups of compensating type for children with speech disorders in pre-school institutions.

The tasks of mobile games used in speech therapy are determined: stimulate the desire in a child to actively participate in the corrective-developing process, increase the cognitive activity and efficiency of children, enhance the processes of perception, attention and memory, expand the range of gaming skills and increase the scope of corrective action.

The article includes a list of mobile games aimed at enriching the child's dictionary with nouns, adjectives and verbs, developing phonemic perception, fixating the correct pronunciation of sounds, making sentences, developing fine finger motility of preschool children with speech disorders.

Key words: mobile game, speech disorders, corrective-developing process, lesson, children of preschool age.

УДК 37.013.42:616-036.86:316.362-056.2

Сташук О. О.

**РОЗВИТОК РЕСУРСІВ СІМ'Ї ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ
ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ЗАКЛАДАХ РАНЬОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ**

У статті актуалізовано проблему розширення діапазону ресурсів сім'ї дитини з особливими потребами раннього та дошкільного віку. Вирішення цієї проблеми автор бачить через організацію цілеспрямованої діяльності соціального педагога закладів ранньої соціальної реабілітації. До ресурсів сім'ї, які задіюються з метою соціальної інтеграції дитини у соціокультурний простір та потребують уваги соціального педагога, автор зараховує: ранній початок реабілітаційних захо-